

FIGYELŐ.

Társasági ügyek. A Magyar Irodalomtörténeti Társaság 1914 december 5-én *választmányi ülést* tartott.

Beöthy Zsolt elnöklete alatt jelen voltak: Ágner Lajos, Alszeghy Zsolt, Baros Gyula, Gragger Róbert, Hegedüs István, Négyesy László, Szász Károly, Tolnai Vilmos, Versényi György, Vértesy Jenő, Weber Arthur. Távollétüket kimentették: Badics Ferenc, Pap Károly és Zoltvány Irén. Jegyző: Kéki Lajos.

1. Elnök üdvözlí a megjelenteket s közli, hogy az ülésnek legfontosabb tárgya folyóiratunk ügye. A háború elszólitotta közülünk vezetőségünk két legfontosabb és legnélkülözhetlenebb tagját: titkárunkat és szerkesztőnkét. Ez Társaságunk működését s folyóiratának megjelenését megakasztotta. Azonban mégis döntenie kell a választmánynak arról, hogy kívánja-e a folyóirat folytatását vagy be akarja várni, míg Isten segítségével szerkesztőnk visszatér. Felolvassa Pintér Jenő szerkesztőnek egy hozzá intézett leveléből erre vonatkozólag a következőket: «Folyóiratunk megjelenését illetőleg kétféle vélemény vethető latba. Az egyik szerint folyóiratunknak ilyen viharos időkben, mikor az érdeklődés minden legkisebb szála is a hadi eseményekhez fűződik, megjelennie céltalan. Nincs meg a kellő érdeklődés és hiányzik a megfelelő töke, a tagsági díjak gyéren folynak be s távol a titkár és a szerkesztő. Ha vannak folyóiratok, melyeknél rendszer a félesztendeig való lekésés, talán nem követünk el vétséget, ha egyszer az életben mi is lekésünk azzal a folyóirattal, mely ezideig a legpontosabban megjelenők közé tartozott irodalmunkban. De bizonyára vannak olyanok is, akik sürgetik az Irodalomtörténet megjelenését és követelik az okt.—dec. befejező füzetet. Ez esetben bizonyos nehézségek állnak elő, jöllehet nincs olyan nehézség, amelyet le nem lehetne küzdeni. A már eddig begyűlt kéziratok pontos átadása igen bajos volna, maga a füzet — egyes rovatok híján — suta volna, az index nem készülhetne el, végül keresni kellene egy olyan új szerkesztőt, aki nemcsak összeróná, de valóban szerkeszteni is közlőnyünket.»

A választmány Szász Károly és Tolnai Vilmos hozzászólása után úgy határoz, hogy közlőnyünk ez évfolyamát befejezteti s a jövő évben is igyekszik megjelentetni a lehetőség határai között. Hogy e munkálatok végzésére kit kérjen föl a választmány, arra nézve is fölolvassa elnök Pintér Jenő szerkesztő óhaját: «Egy olyan szerkesztőt, aki ismeri füze-teink belső felépítését, az eddigi vezetés szellemét s akinek jeles tudomá-

nyos készülsége is van, nem nehéz találni. Baros Gyulára gondolok, akit a legnagyobb mértékben képesnek tartanék arra, hogy az Irodalomtörténetet közmegelegedésre szerkessze.»

A választmány általános, egyhangú helyeslése közt elnök felkéri Baros Gyulát, készítse el ez évfolyam név- és tárgymutatóját s folyóiratunk folytatására nézve pedig állítson össze tervezetet. Baros Gyula megköszöni e megbízást, melyet a társaság iránti kötelességérzetből, tudományágunk szeretetéből s a szerkesztő iránti barátságából is szívesen vállal, de arra nem vállalkozhatik, hogy a név- és tárgymutatót elkészítse oly alakban, ahogyan eddig adta folyóiratunk. A választmány abban állapodik meg, hogy ez évre még egy befejező füzetet adat tartalommutatóval s azzal az értesítéssel, hogy a részletes név- és tárgymutatót a következő évfolyam egyik füzete hozza majd s terminushoz nem kövte a jövő évfolyamból is adat füzeteket, arra kérvén a szerkesztő helyettesét, hogy e füzetek cikkei a lehetőség szerint kapcsolatban legyenek a most folyó nagy eseményekkel. Egyszersmind e határozatokról szíves üdvözlete és legjobb kívánságai kíséretében értesíti a titkárt és szerkesztőt.

2. Pénztáros jelentést tesz a Társaság vagyoni állapotáról. Eszerint a bevétel 10,306.69 kor., a kiadás 9838.23 kor., maradvány 468.46 kor.

Egyszersmind jelenti pénztáros azt is, hogy Németh József könyvkereskedő, folyóiratunk bizományosa, kivel összeköttetésünket megszakítottuk, ismételt felszólítására sem számolt el. A választmány nevezett könyvkereskedőt felszólítja, hogy nyolc nap alatt rendezze a dolgot.

3. Tolnai Vilmos javaslatára elhatározza a választmány, hogy januárban már tart felolvasó ülést, a következő tárgysorral: Tolnai Vilmostól: Arany A tetétleni halmon c. költeménye; Versényi Györgytől: Petőfi háborús költészete.

4. Elnök javaslatára számvizsgáló-bizottsággul Tolnai Vilmos elnöklété alatt Imre Sándor és Oberle Károly küldetnek ki.

5. Pénztáros jelentése alapján rendes taggá választattak: Sebestyén Erzsébet és Szontagh Katalin egyetemi hallgatók (aj. Tolnai Vilmos).

6. Elnök a jegyzőkönyv hitelesítésére Tolnai Vilmos és Vértessy Jenő vál. tagokat kéri fel s boldog ünnepeket kívánva a választmány tagjainak, az ülést bezárja.

† Prónai Antal dr. 1871. dec. 29—1914. máj. 29. — A rohanó idő szélséyes járása, a nemzetek gigászi küzdelmének közepette sem feledkezhet meg a M. Irod. Társaság választmányi tagjának korai haláláról. Pályájának derékban törésére maga adta meg a legtalálhatóbb szavakat a magyar irodalom «futó csillagai»-ról írván: «Meghalni akkor, midőn a szívben még borongó érzelmek lüktetnek, amikor a kar erős s tette kész mikor az elme merész csapongással osztályt kér magának az alkotásból: valóban szomorú végzet és a természet rendjét forgatja fel.» Igazán csak vallásos megadással nyugodhatunk bele a veszteségbe, mert most fogott volna nagyszabású tervei megvalósításához, bőségesen most ragyogtathatta volna szárnyas lelkének színes sugarait.

Mint ember, barát, pedagógus el nem tűnő nyomokat hagyott élete utain; mint költői lelkületű férfiú s filológus munkássága is számottevő. Minden írásán a gyermekkedv kedély őszintesége, a szerető megértés melege, a művészi törekvő ambíció érezhető és az erkölcsi felfogás megnyugtató harmóniája ömlik el. «A kis Jézus» (1895), «Kis barátainak» (1899) verskötetei az átérzés és bensőség ihletének, valamint tiszta, hívő lelkületének kedves emlékei. Irodalomtörténeti dolgozatai, éles szemű kritikái tüzetes gondosságról, megfigyelésről, az újabb kutatások szellemes értékesítéséről adnak számot. Lehetetlen észre nem venni nála a fokozatos tökéletesedést az anyag feltárásában és alapos kiaknázásában (A piaristák színjátéka Pesten a XVIII. században, 1907.) a fejlődő módszerben, melyet Dugonics életrajzában (1903) szemlélhetünk, bár nem lélektani alapon festette meg képét, de monografiája feleslegessé tette az előtte írókét. Figyelemreméltó munkája a kritikától jóindulattal fogadott iskolai Magyar Irodalomtörténete (I—II. k.)

A piarista-rend tagjai Horányi, Simai, Endrődy, Csaplár szellemi örökösét, hagyományaiknak megvalósítóját veszítették el benne. Hálás megemlékezés illesse a csendes sírjában nyugovót! nk.

Az utókor kegyelele az idén is több ízben megnyilatkozott irodalmunk multjával szemben. Így június 13-án, amikor a fehérvármegyei Múzeum-egyesület emléktáblával jelölte meg Székesfehérváron azt a házat, melyben *Budenz József* 1858—60-ban lakott, mint a fehérvári gimnázium német és görög nyelv tanára. Azután a június 18-át, *Zalár József* halálát követő napokban, amikor Eger városa a végtisztességet adta meg a falai közt elhunyt agg költőnek.

Budapesten augusztus 19-én leplezték le *Pázmány Péter* szobrát. Ez a millennium esztendejében a nemzetnek ajándékozott tíz király-szobor egyike. A Kigyó-téren áll, mint a Verbőczy-szobor párja. Kararai-márványból való. Az egyházi ruhába öltözött szónokló Pázmányt ábrázolja, aki — eléggé sajtáságosan — aranyozott fémből való pásztorbotot tart a kezében. A sósúti kőből készült alapzaton csupán a Pázmány név van felvéve és ez alatt a bíboros-érsek címere látható domborművű kivitelben. A szobor Radnay Béla alkotása. Ünnepeles keretben akarták végre is a szobrot leleplezni Szent István napján. A háborús állapot miatt azonban minden külső pompa nélkül vette át a székesfőváros hatósága a miniszterelnökségtől. Hivatalos ünnepeles felavatását békésebb időkre halasztották. A leleplezés alkalmával csak a budapesti Tudomány-egyetem és a Katholikus Népszövetség koszorúzta meg.

December 14-én viszont a M. T. Akadémia áldozott a kegyelet oltárán. E napon ugyanis összes ülés volt, melyen Császár Elemér tartott emlékbeszédet az Akadémia egykori levelező tagjáról, *Tóth Kálmánról*, a költőről.

Végül itt említhető meg, a tárgyválasztásnak — már akár szándékos, akár véletlen — alkalmoszerűségénél fogva, Szinnyei Ferenc akadémiai székfoglaló értekezése a kb. félszázaddal ezelőtt elhunyt *b. Jósika Miklós*

leírásairól és korrajzairól, melyet a szerző 1914 november 30-án mutatott be a M. T. Akadémia I. osztályának ülésén.

(A Erdélyi János, b. Kemény Zsigmond és Szigligeti Ede születésének százéves fordulójával kapcsolatos ünnepi megemlékezésekről a folyóirat-szemle tájékoztat.)

Magyar irodalomtörténeti előadások egyetemeinken. A budapesti, debreceni és kolozsvári egyetem tanárai az 1914—1915. iskolai év első felére a következő előadásokat hirdették:

A budapesti egyetemen: Angyal Dávid r. t.: A XVII. századi magyar történetírás. Heti 2 óra. — Beöthy Zsolt r. t.: A magyar katona a magyar költészet történetében. 1 óra. — Négyesy László r. t.: A reformkor irodalma (1825—1849.). 4 óra. — U. a.: Kútfői gyakorlatok a XVII. század epikusairól. 1 óra. — U. a. A magyar irodalom történetének vázlata 1772-ig. 2 óra. — Riedl Frigyes r. t.: A magyar irodalom története 1867 óta. Líra és dráma. 4 óra. — Simonyi Zsigmond r. t.: A magyar nyelvészet története. 1 óra. — Melich János c. rk. t.: Magyar nyelvemlékek a XIV—XV. századból. 1 óra. — Császár Elemér m. t.: Bessenyei és köre. 2 óra. — Horváth Cyrill m. t.: Középkori irodalmunk. 2 óra. — Pap Károly m. t.: Irodalmunk a forradalom után (1849—1867.). 2 óra. — Szinnyi Ferenc m. t.: Kuthy Lajos és a korabeli novellairodalom. 2 óra. — Vértesy Jenő m. t.: A magyar dráma Kisfaludy Károly föllépésétől. 2 óra.

A budapesti műegyetemen: Ferenczy József r. t.: A magyar irodalom. 4 óra. Alexander Bernát meghívott előadó: Irodalomtörténeti képek. Válogatott fejezetek a Világirodalom történetéből 1¹/₂ óra.

A debreceni egyetemen: Pap Károly r. t.: A régi magyar irodalom története. 4 óra. — U. a.: Az irodalomtörténet elmélete. 2 óra. — U. a.: Irodalomtörténeti gyakorlatok. 2 óra.

A kolozsvári egyetemen: Dézsi Lajos r. t.: A magyar irodalmi megújulás kora. 5 óra. — U. a. Irodalomtörténeti gyakorlatok a megújulás korából. 2 óra. — Zolnai Gyula r. t.: A magyar nyelv régi emlékei. 3 óra.

Adatok Arany János életéhez. Gyöngyösy Arany János élete és munkái c. művének 157. lapján felemlíti Arany 1848-i debreceni utazását is. Ez az utazás szerinte 1848 december első napjaiban történt s felesége a Petőfiék meglátogatása céljából, Balogh szenátor pedig hivatalos ügyben voltak kísérőtársai; szállóhelyük Petőfiék szűk lakása miatt a *Bika* volt.

Gyöngyösynek e mindenesetre csak mások emlékezetén és Aranynek részletekre ki nem terjedő levelén alapuló adatait részben kiegészíteni, részben helyesbíteni nyílik alkalmam. A szalontai levéltárban ugyanis Arany-kéziratok után kutatván, kezembe került Arany János jegyzőnek a városhoz ez utazásával kapcsolatban 1848 dec. 11-én beadott számadása azon 25 vtóforintról, mely a debreceni útra kezébe adatott. Az Aranyt annyira jellemző pontossággal s lelkiismeretességgel kiállított jegyzék

tulajdonképen 30 frt 32 krról szól, 5 frt 32 krt azonban felesége utazásáért, keresztesi szállásáért és szobájának fűtéséért a magából fizet ki; saját ételmezésére is csak napi egy forintot számít fel (míg a kocsis és a lovak költségei 7 frt 12 krt tesznek ki). Maga az út az oda- és visszautazással együtt öt napig tartott, melyből két éjjelt töltöttek Debreczenben, egyet pedig Keresztesen, hol jövőbe rájuk esteledett (szállásért összesen 4·24+1·36 krt, fűtésért pedig 2·24+36 krt fizetett). Szállóhelyük azonban Debreczenben nem a Bika volt, miut Gyöngyösy írja, hanem a *Nádor-fogadó*.

Kutatásunk egyébiránt még folyik s bár eddig is több kiegészítő s eddig ismeretlen adat birtokába jutottunk (pl. kihallgatási jegyzőkönyvei, melyek Arany humánus érzése miatt roppant nagy különbséget mutatnak jegyzőtársai kihallgatási eljárásától, — a hadnagyi szék összes jegyzőkönyvei, melynek Arany jegyzője volt, — a püspökséghez mások érdekében szerkesztett folyamodványai, — a jegyzői fizetésére, jövedelmére vonatkozó adatok, — a vértanú Lovassynak egy Pozsonyból írt levele, stb.), a még ez időből fennmaradt iratok nagy csomói remélni engedik, hogy a levéltár teljes átnézése után elég terjedelmes beszámolóra nyílik alkalmunk.

SZENDREY ZSIGMOND.

A szerkesztőhöz beküldött könyvek jegyzéke.

Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái. XIV. köt. 12. füz. Zboray-Zsutai. Budapest, 1914. Kiadja: Hornyánszky Viktor. Ára 2 kor.

A most megjelent kettős füzettel befejezést nyert néhai Szinnyei József monumentális műve: a *Magyar írók élete és munkái*. Majdnem egy negyedszázaddal ezelőtt (1890) került ki a sajtó alól az első füzet s azóta megszakítás nélkül folyt az ívek közrebocsátása. 29,553 magyar íróról számolt be a halhatatlan szorgalmú bibliografus. Betegsége Zichy Antal életrajzánál döntötte ágyba, s hogy a nagy munka csonkán ne maradjon, a M. T. Akadémia fiát, Szinnyei Ferencet bízta meg a befejezéssel. A Zichy Domonkos életrajzától a Zsutai Jánoséig terjedő befejező részt Szinnyei Ferenc írta meg, boldogult atyja jegyzeteinek felhasználásával.

«Ezzel az utolsó füzettel tehát — írja Szinnyei Ferenc a befejező füzet Utószavában — elkészült a Magyar Írók Élete és Munkái, három évtizeden át folytatott gyűjtés után egy negyedszázadig tartó munka eredménye, mely tizennégy kötetben, 651 és 1/4-ed íven, 29,553 író életrajzát s munkásságának könyvészeti jegyzékét tartalmazza. Az elkészülést természetesen csak viszonylagos értelemben mondhatjuk, mert az ilyenmű lexikon sohasem tekinthető egészen befejezettnek.»

«Atyám a tervezett pótlékkötetekhez nagy anyagot gyűjtött, melynek kiegészítése és feldolgozása maga is évekre terjedő munka lenne. E jegyzetanyagot végrendeletében a Magyar Nemzeti Múzeumnak hagyta abban a reményben, hogy talán akadnak olyan hozzá hasonló önzetlen emberek,

a kik folytatják azt a soha véget nem érő, óriási türelmet és nagy ön-feláldozást kívánó munkát, melynek jutalma sok gáncs és kevés elismerés.»

Kevés az, a mit e sorokhoz hozzá kell fűznünk. *Az egész magyar tudományosság érdeke, hogy a M. T. Akadémia — bármi áldozatok árán — gondoskodjék e monumentális mű folytatásáról és kiegészítéséről.* A pótkötetek közrebocsátása elsőrangú tudományos közzükséglet. Egyrészt ki kell egészíteni e nagybecsű írói lexikonnak a régibb irodalomra vonatkozó hézagait, másrészt fel kell venni az 1890-es évektől napjainkig (vagy legalább is 1910-ig) fellépő írók életrajzát, munkáik jegyzékével és a reájuk vonatkozó fontosabb irodalommal együtt. Az ilyen nagyszabású írói lexikonnak az adatbeli pontosság mellett egyik legfőbb értéke, hogy kihagyogatás és válogatás nélkül adja a keretei közé tartozó anyagot — az írók életrajzait és munkái címeit — s az ismeretleneb nevű írókra nézve is teljes tájékozást nyújtson mindenkinek, a ki felvilágosításért hozzá fordul. Megbízható írói lexikon és tudományos repertorium nélkül tudásunk örökké ingatag alapokon marad.

Barth Rezső: Gróf Lázár János élete és művei. Budapest, 1894. 48 l. Élet-nyomda.

Gyalakuti gróf Lázár János (1703–1772) irodalmi munkásságával keveset foglalkozott irodalomtörténetírásunk; mindössze fő munkájáról, a Florindáról olvastunk néhány megjegyzést. Barth Rezső, fenti dolgozatában, sorra ismerteti a hajdanában buzgón olvasott ordélyi költő latin és magyar műveit. Részletesebben foglalkozik Lázár János legemlegetettebb versével, a Florindával (1766). E Gyöngyösi-utánzatnak van némi jelentősége a magyar verses elbeszélés történetében, de szerző maga is kénytelen beismerni, hogy e mű — egészében és részleteiben — alig tekinthető egyébrek jobbjáta históriai éneknél.

Kazinczy Ferenc: Az amerikai Podocz és Kazimir keresztényen vallásra való megtérése. Bessenyei német eredetijével együtt kiadta és bevezetéssel ellátta *Weber Arthur*. Budapest, 1914. 58 l. Kiadja a M. T. Akadémia. Ára 1 kor. 60 fill. (Régi Magyar Könyvtár. Szerkeszti: Heinrich Gusztáv. 34. sz.)

Bessenyei német nyelvű elbeszélésének (Der Amerikaner. Wien, 1774.) és Kazinczy magyar fordításának (Az amerikai Podocz. Kassa, 1776.) párhuzamos szövegkiadása. Szerző a budapesti református theologiai akadémia Ráday-könyvtárában őrzött példány nyomán adta ki Bessenyei kis munkáját. Bevezetése az idevonatkozó adatok összegyűjtése.

Gorzó Gellért: Döbrentei Gábor és a jászóvári prémontreiek viszonya a régi magyar nyelvemlékek ügyében. Jászó, 1914. 68 l.

Az idevonatkozó adatok összegyűjtése s függelék gyanánt Döbrentei és a jászóiak levelezésének kiadása (14 levél). Azok, a kik Döbrentei tudományos törekvései iránt érdeklődnek, haszonnal forgathatják a füzetet.

Silberfeld Jakob: János Vitéz és Toldi. Irodalmi tanulmány. Békéscsaba. 16 l.

A M. T. Akadémia Lehr Albert-pályatétele kapcsán egész sora készült el a János Vitéz és Toldi viszonyát tárgyaló értekezéseknek. A fenti füzet tárcaszerű alakban szól a kérdéshez s szerzője hiszi, hogy «sikerült több helyen a csak homályosan derengő azonosságra a határozottság világának a sugarát reábocsátani». Nézetünk szerint az olyan alapos tanulmány után, a minő Nagy Sándor jutalmazott pályamunkája, fölösleges és hiábavaló minden újabb próbálkozás. Szerző érdekében tartózkodunk a két dolgozat összehasonlításától.

Három új Jókai-kötet. I. *Forradalom alatt írt művek*. 320 l. II. *Börtön virága. A hol a pénz nem Isten*. 328 l. III. *Félistenek bolondságai. Sirkőalbum*. 246 l. Révai Testvérek kiadása. Egy-egy kötet ára 4 kor.

A Révai-cég, mely az Olesó Jókai közrebocsátásával még népszerűbbé tette a nagy regényíró, három új kötetet adott ki Jókai irodalmi hagyatékából. Jókai összes műveinek száz kötetes nemzeti díszkiadása nem foglalja magában Jókai valamennyi munkáját s ezért két évvel ezelőtt sajtó alá került, ugyancsak a Révai Testvérek kiadásában, *Jókai Mór hátrahagyott művei*-nek első sorozata (I—X. kötet. Bp. 1912.). Ez utóbbival kapcsolatos a fenti három kötet. Az első magában foglalja Jókainak a szabadságharc alatt írt apróbb dolgozatait (ez a gyűjtemény 1875-ben már megjelent, de a jubiláris díszkiadásban nincs meg); a második két kisebb regényt tartalmaz (megjelent a Hátrahagyott Művek X. kötete gyanánt); a harmadikban két hosszabb történet van (Hátrahagyott Művek VII. köt.). Jókai irodalmi hagyatékából körülbelül még tíz kötetre való anyag vár a sajtó alá rendezésre. Ha ez a tíz kötet megjelenik, birtokában leszünk a teljes Jókainak.

A kecskeméti Katona József Kör évkönyve. Szerkesztette: *Marton Sándor* titkár. Kecskemét, 1914. 156. l.

Az 1905—1912. kettős ciklusra szóló évkönyvben a hivatalos jelentéseken és egyéb közléseken kívül van három irodalomtörténeti vonatkozású felolvasás is. *Ballai Károly: Valkai András históriás éneké*-ről számol be (Bánk bán, 1567) s kivonatos szöveggözlésének bevezetésében összefoglalja a Valkai Andrasra vonatkozó adatokat. *Páthy János: Bánk bán korá*-t ismerteti a fentebbi történeti munkák nyomán. *Marton Sándor: Gyulai Pál emlékezete* c. felolvasása szintén a művelt nagyközönség igényeinek szemmel tartásával készült dolgozat.

Gombocz Endre: A budapesti egyetemi botanikus kert és tanszék története. 1770—1866. Egy fejezet a magyar botanika köréből. Budapest, 1914. VIII + 200 l. A közoktatásügyi minisztérium támogatásával kiadja a budapesti tud. egyetem. Fritz Á. nyomdája.

Szomorú jelenség, mennyire nem törődnek tudásaink szaktudományuk hazai fejlődésének történetével. Annál öröndetesebb, hogy legalább bota-

nikai irodalmunk multjának akadt egy szerencsés kezű, buzgó kutatója Gombocz Endrében. 1770-től kezdve félszázadon át a magyar növénytan története voltaképpen az egyetemi botanikus kert és tanszék története: ezt a művelődéstörténeti tanulságokban gazdag korszakot széleskörű levéltári és szakirodalmi kutatások alapján dolgozta fel a szerző. Kötete megérdemli nemcsak a természettudósoknak, hanem a történetíróknak figyelmét is. Csakis ilyen nélkülözhetetlen előmunkálatok után képzelhető, hogy valamikor napvilágot láthat majd a magyar tudományos irodalom összefoglaló története.

Kuncz Aladár: Thököly a francia irodalomban. Budapest, 1914. 52 l. (Különnyomat a budapesti VI. ker. áll. főgimnázium 1913—1914. évi iskolai értesítőjéből.)

E formailag és tartalmilag egyaránt értékes tanulmány szerzője egész sor, nálunk mindezideig ismeretlen francia szépirodalmi munkát kutatott fel s ezekből a régen elfeledett költői alkotásokból rekonstruálta a franciák legkedveltebb magyar hősenek képét. Meglepő, milyen érdeklődéssel fordultak a francia drámaírók és novellisták Thököly alakja felé. Ennek az erős Thököly-rokonszenvennek oka — szerző szerint — elsősorban Tökoly karakterében és pályafutásában keresendő. A francia nép szerfölte kedveli a karakter drámái megnyilvánulását, az intenzíven cselekvő életet, a tervekben és tettekben megnyilvánuló vakmerőséget, nem lehet tehát csodálni, hogy a balsorssal elszántan viaskodó magyar hős mozgalmas élete magára vont a francia írók figyelmét. Hogy Thököly magyarsága miként tükröződött a francia szellemben: erre nézve bőséges okulást nyerhetünk szerző érdekes fejtegetéseiből.

B. L.

Heinrich Gusztáv: Faust. Irodalomtörténeti cikkek. Budapest, 1914. 262 l. Franklin-Társulat. Ára 6 korona.

Igen becses tudományos munka, mely teljes tájékozást nyújt a Faust-történetek minden kérdésében. Szerző mélyrehatóan elemzi az ókor és középkor Faustszerű alakjait, a XVI. század német Faustját s azokat a Fausttal foglalkozó irodalmi műveket, melyek Luther korától kezdve Goethe Faustjáig, s ezen túl egészen napjainkig napvilágot láttak. Befejezésül szól a német Faust-könyvek magyar átdolgozásairól (két ponyvatermék az 1870-es évekből), valamint a magyar Faust-monda hősről, Hatvani István debreceni professzorról (1718—1786). Hatvani István, a «magyar Faust» józan életű, munkás férfiú volt. Ördögös hírét Kazinczy Sámuel (1803—1855) hajdúkerületi főorvos költötte (debreceni deákkorában, 1824 körül) olyaténképen, hogy a német Faust-monda anyagát Hatvani alakjához fűzte. Innen kölcsönözte Jókai a maga Hatvani-anekdotáit. Ez a kései, papiros-monda halovány másolata a német népkönyv Faust-történetének s hőse, szorosabb értelemben, nem is Faustszerű alak, mert a történetéből épen azok a megkapó vonások hiányoznak, melyek a német Faust lényegének alapjai.

Auszug aus der Monatsschrift (Résumé de la Revue mensuelle) *Egyetemes Philologiai Közlöny*, XXXVIII. köt. 1—4. Budapest, 1914. I. Zusammen- gestellt von (rédigé par) Theodor Thienemann, Franklin-Társulat nyomdája. 8-r. 8 l.

A Budapesti Philologiai Társaság elhatározta, hogy a folyóiratában, az Egyetemes Philologiai Közlönyben megjelenő dolgozatok eredményeit a külföldi tudományos világ számára is hozzáférhetővé teszi. E célból jelent meg a jelen füzet, mely Thienemann Tivadar pontos szerkesztésében az 1914. évf. 1—4. számainak rövid kivonatát tartalmazza német, illetőleg francia nyelven. A magyar irodalomtörténetet a külföldi érintkezésekről szóló cikkek ismertetései érdeklík ebben a szigorúan objektív, de sajnos elég szűk terjedelmű füzetben. Kívánatos volna, ha ezt a példát, melyt a Magyar Könyvszemle már régebb idő óta is gyakorol, az összes magyar filológiai folyóiratok követnék.

Z. B.

Új könyvek és füzetek. — *Turanische Lieder*. Sagenhafte und geschichtliche Heldengesänge von Árpád Zempléni. Ford.: Julius Lechner von der Lech. Budapest, 1914. 176 l. Németh József könyvkereskedése. Ára 5 K. — *Bodenbach: Megszentelt puszpáng*. Ford.: Koletí Arthur. Budapest, 1914. 84 l. Benkő Gyula kiadása. Ára 2 kor. — *Szász Zoltán: Séták a függőkertben*. Budapest, 1914. 222 l. Franklin-Társulat. Ára 3 kor. — *Kalidásza: Urvaszi*. (Vikramurvaszjájam.) Ötfelvonásos hindu dráma. Ford.: Pitroff Pál. Győr, 1914. 82 l. — *Pintér Jenő: Irodalomtörténeti olvasókönyv*. I. kötet. A gimnáziumok és reáliskolák VII. osztálya számára. Budapest, 1914. 256 l. Lampel-kiadás. Ára 3·80 kor. — *Perszián Kálmán Az új egyetemek és könyvtáraik*. Kolozsvár, 1914. 18 l. Stief Jenő nyomdája. — *Pitroff Pál: A játékok és a műforma*. Kolozsvár, 1914. 12. l. (Különlenyomat az Erdélyi Múzeum 1914. évf.-ből.) — *Olcso Jókai*. 201. Egy nagy élet apró emlékei. Kéki Lajos bevezetésével és jegyzeteivel. 202. A Nemzeti Színház múltjából. Ady Lajos bevezetésével és jegyzeteivel. 203—207 A gazdag szegények. 208—210. Asszonyt kísér — Istent kísért. (Egy-egy szám ára 40 fill. Révai-kiadás.) — *Olcso könyvtár*. 1746—1749. Gróf Andrássy Gyula Bosznia okkupációjáról. Bevezette Wertheimer Ede. 1750—1751. Gróf Andrássy Gyula: A száműzött Rákóczi. (Egy-egy szám ára 20 fill. Franklin-kiadás.) — *Magyar Könyvtár*. 746. Tarczai György: Felvidéki históriák. 747—748. Vörösmarty Mihály: Csongor és Tünde. 749. Guy de Maupassant: Monsieur Parent. Ford.: Benedek Marcell. (Egy-egy szám ára 30 fill. Lampel-kiadás.) — *Galilei Füzetek*. 7—8. Dienes Valéria: A mai lélektan főbb irányai. 60 fill. 9—10. Szántó Hugó: Az anyag szerkezete. 40 fill. 11—14. Dienes Pál: Valóság és matematika. 60 fill. 15—16. Erdős Lajos: Világok keletkezése. 40 fill. (Haladás könyvkiadóvállalat kiadása.) — *Wagner Richard: Művészet és forradalom*. Ford.: Gy. Alexander Erzsé és Radvány Ernő. Budapest, 1914. 312 l. Ára 1·90 K. (Világkönyvtár. Révai-kiadás.) — *Szini Gyula: Profán szerelem*. Regény. Budapest, 1914. 184 l. Nyugat-kiadás. Ára 4 K. — *Kelemen Béla: Hogyan*

irjunk? Útmutató a magyar fogalmazásban a tanulmányírás és a nagyközönség számára. 2. kiad. Budapest, 96 l. Athenaeum-kiadás. Ára 1·20 K. — *Nagy Sándor: János Vitéz és Toldi.* A M. T. Akadémiától a Lehr Albert-jutalommal kitüntetett pályamunka. Budapest, 1914. 64 l. (Különlenyomat az Irodalomtört. Közl.-ből.) — *György Lajos: Octavianus.* Budapest, 1914. 22 l. (Különlenyomat az Irodalomtört. Közl.-ből.) — *Zoltai Béla: Szigligeti Szóköltő katonájának külföldi elemei.* Adalék a drámatípusok történetéhez. Budapest, 1914. 56 l.) Különlenyomat az Egy. Phil. Közlöny 1914. évf.-ből.) — *Jelentés Debreczen város múzeumának 1913-dik évi működéséről és állapotáról.* 54 l. (Zoltai Lajos és Ecsedy István régészeti és néprajzi dolgozataival.) — *Jelentés az Arany János-Társaság 1913. évi működéséről.* Szerkesztette: Gálos Rezső főtitkár. Temesvár, 1914. 36 l. — *A kassai Kazinczy-kör 1913—1914. évi jelentése.* Szerkesztette: Kardos Gyula. Kassa, 1914. 52 l. — *A szolnoki felső kereskedelmi iskola értesítője.* Szolnok, 1914. 130 l. (Az 5—18. lapon Pap Illés igazgató ünnepi beszéde báró Eötvös Józsefről.) — *Mereskovszki: Leonardo Da Vinci.* Történeti regény. Két kötet. Ford.: Hönigschmied Oszkár. Budapest, 1914. Athenaeum-kiadás. 574+488 l. Ára 3·80 kor. — *Gatman Erzsébet,* Heinrich Laube tragédiáinak technikája. Doktori értekezés. Budapest, 1914. Hauptmann B. nyomdája 53 l.

Helyreigazítások. Folyóiratunk II. évf. 240. l. 9. sorában *Benigny Gyula* helyett *Kardos Lajos*; III. évf. 184. l. 32. sorában *Vachot Sándor* helyett *Vachot Imre*; III. évf. 239. l. 38. sorában *Rosentahl* helyett *Rosendahl*; III. évf. 422. l. *Gandi* helyett *Gaudy* olvasandó.

Az ideiglenes szerkesztő kérelme. Utalva a Magy. Irodalomtörténeti Társaság 1914 dec. 5-én tartott választmányi ülésének jegyzőkönyvében foglaltakra, e helyről is tudatom igen t. tagjainkkal, előfizetőinkkel, és olvasóinkkal, hogy addig, míg a közgyűlés által megválasztott szerkesztő — *Pintér Jenő* — katonai szolgálatot teljesít, a választmány megbízásából ideiglenesen én fogom ellátni a szerkesztéssel járó teendőket. Kérem tehát munkatársainkat s a tisztelt könyvkiadókat, hogy a folyóirat szerkesztőjének szánt dolgozatokat, vagy ismertetendő nyomtatványokat az én címenre szíveskedjenek küldeni. Egyben tekintettel a rendkívüli viszonyokra, elnézést kérek a név- és tárgymutató hiánya miatt. Az a dolgozótársunk, aki rendes körülmények között összeállítani szokta, jelenleg szintén hadba vonult, mással pedig az idő rövidsége miatt nem lehetett volna a régi alapossggal megcsináltatni. Reméljük azonban, hogy a következő évfolyam valamelyik füzetéhez csatoltan pótlólag megküldhetjük tagjaink és előfizetőink számára az idej kötetnek megszokott részletességű és pontosságú név- és tárgymutatóját is. A Társaság igen t. tagjainak és barátainak támogatását kéri .

BAROS GYULA dr.
Budapest, X. Család-u. 17